

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ МІСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА
імені О.М. БЕКЕТОВА

Кафедра Економіки підприємств міського господарства

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Директор ЦНО та ЗН

(Ачкасов А.Є.)

(підпис)

Вересня 2014 року

М.П.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ЦІНОУТВОРЕННЯ

галузь знань 0306 – Менеджмент і адміністрування

напрямок підготовки 6.030601 – Менеджмент

Центр післядипломної освіти та заочного навчання

2014 – 2015 НАВЧАЛЬНИЙ РІК

Робоча програма дисципліни «Ціноутворення» для студентів за напрямом підготовки 6.030601 – Менеджмент.

Розробники: к.е.н. Жовтяк Ганна Анатоліївна

(підпис)

Робочу програму схвалено **на засіданні** кафедри економіки підприємств міського господарства

Протокол від “27” вересня 2014 року № 1

Завідувач кафедри (Ачкасов А. Є.)

Робочу програму схвалено **на засіданні випускової** кафедри менеджменту і маркетингу в міському господарстві

Протокол від “29” серпня 2014 року № 1

Завідувач випускової кафедри (Новікова М. М.)

(підпис)

Програма відповідає формі Робочої програми навчальної дисципліни, що затверджена Наказом по ХНУМГ ім. О.М. Бекетова від 24 лютого 2014 р. №46-01.

Методист НМВ (Григоренко В. Б.) “29” 08 2014 р.

(підпис)

(ПІБ)

© ХНУМГ ім. О.М. Бекетова , 2014 рік

© Жовтяк Ганна Анатоліївна, 2014 рік

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників ↓↓↓	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів 3	за вибором ВНЗ	Рік (роки) підготовки	
		-	4-й
		Семестр(и)	
		-	7-й
Загальна кількість годин – 108	Галузь знань 0306 – Менеджмент і адміністрування Напрямок підготовки 6.030601 – Менеджмент	Лекції*:	
- год.		4 год.	
Модулів – 1		Практичні, семінарські*:	
Змістових модулів (ЗМ) – 2		... год.	6 год.
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – ... самостійної роботи студента – ...	Освітньо-кваліфікаційний рівень: бакалавр	Лабораторні*:	
		- год.	- год.
		Самостійна робота*:	
		- год.	98 год.
Індивідуальне (науково-дослідне) завдання (ІЗ) Розрахунково-графічне завдання: «Основи формування цінової політики підприємства»		Індивідуальні завдання:	
		- год.	18 год.
		Вид контролю:	
		-	залік

Примітка:

* вказуються години відведені по дисципліні в цілому на дану навчальну роботу.

Питома вага кількості аудиторних годин в загальному обсязі дисципліни становить:

для заочної форми навчання – 9,26 %.

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета – надання студентам теоретичних знань і практичних навичок з питань формування цін та розробки цінової політики.

Завдання – розкриття теоретичних засад ціноутворення; методики формування цін та її окремих елементів; сутності методів ринкового ціноутворення; особливостей установа цін на зовнішньому ринку; методологічних підходів до розробки цінової політики та стратегії підприємства; цілей і методів державного регулювання цін та його впливу на економічні процеси.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати:

- визначення ціни та її класифікацію;
- сутність функцій ціни;
- загальні принципи ціноутворення в умовах ринку;
- сутність і порядок розрахунку ціни виробництва, оптової (відпускної) ціни підприємства та промисловості, роздрібною ціни;
- методи ціноутворення;
- сутність світових цін, прийнятий порядок їх розрахунку на різні групи товарів;
- основні цілі цінової політики підприємства;
- види цінових стратегій підприємства;
- визначення та основні відмінності державного регулювання цін.

вміти:

- розробляти гнучку тактику ціноутворення з урахуванням різнопланових факторів;
- розрахувати ціни виробництва, оптові (відпускні) ціни підприємства та промисловості, роздрібні ціни;
- скласти калькуляції роздрібною ціни;
- визначати короткострокові, середньострокові та довгострокові цілі для розробки цінової стратегії;
- розраховувати цільову ціну при зміні умов виробництва та реалізації;
- встановлювати пріоритети в процесі розробки цінової стратегії;
- розрахувати знижки з цін в залежності від обраних критеріїв;
- розрахувати ціни, виходячи з витрат, попиту, конкуренції;
- розрахувати ціни на продукцію, що експортується за кордон.

мати компетентності:

- приймати оптимальні рішення щодо визначення цін та процесу ціноутворення (здатність пояснити функції цін; здатність пояснити класифікацію цін в умовах ринку; здатність визначення ціноутворюючих факторів та їх впливу на рішення по встановленню цін; здатність визначення цін за традиційним методом – на основі витрат на вироблення та реалізацію товарів, здатність визначення цін з урахуванням попиту, конкуренції та інших ринкових факторів; здатність здійснення всіх етапів при прийнятті рішень відносно встановлення ринкової ціни);

- розробляти ефективні стратегічні рішення в процесі ринкового ціноутворення (здатність сформулювати цінову політику; здатність прийняти стратегічні рішення в процесі встановлення цін на ринках з різним ступенем конкуренції; здатність пояснити сутність та сферу застосування державного регулювання цін та його вплив на рівень цін);
- здійснювати обґрунтування прийняття рішень щодо ціноутворення на підприємстві та їх реалізацію (здатність розробляти гнучку тактику ціноутворення з урахуванням різнопланових факторів; здатність обґрунтування необхідності та шляхів коригування цін; здатність використати цінову політику для забезпечення конкурентоспроможності фірми).

3. Програма навчальної дисципліни

МОДУЛЬ 1. ЦІНОУТВОРЕННЯ.

Змістовий модуль 1. Основи ціноутворення.

Тема 1. Теоретичні засади ціноутворення.

Основні теорії ціноутворення. Теорія трудової вартості, теорія витрат виробництва, теорія трьох чинників, теорія граничної корисності, неокласична теорія.

Попит і пропозиція як цінотвірні чинники. Закон попиту. Взаємодія попиту і пропозиції, ціна рівноваги. Цінова еластичність, коефіцієнти еластичності. Еластичність попиту та її чинники. Еластичність пропозиції.

Формування цін залежно від типу ринку. Політика ціноутворення на ринку досконалої конкуренції. Особливості встановлення цін на ринку монополістичної конкуренції. Олігополія як чинник ціноутворення. Формування цін в умовах монополії.

Тема 2. Види та функції цін.

Система цін. Ціни світового та внутрішнього ринків. Класифікація цін за рівнем свободи. Диференціація цін за галузевою формою продукції. Ціна підприємства і ціна реалізації, їх взаємозв'язок. Диференціація цін за стадіями ціноутворення. Класифікація цін за територіальним поширенням. Урахування в цінах витрат з доставки продукції до споживача. Франкування цін на внутрішньому ринку. Довідкові та ціни фактичних угод. Стартові та лімітні ціни. Сезонні ціни. Зв'язок між цінами, що функціонують в економіці.

Обліково-інформаційна функція ціни та її роль в економіці. Розподільча функція. Стимулююча і балансуєча функції ціни та їх взаємозв'язок. Функція ціни як засіб раціонального розміщення виробництва.

Тема 3. Склад ціни та формування її елементів.

Склад ціни. Обов'язкові та необов'язкові елементи ціни. Структура ціни. Роль витрат у формуванні ціни. Групування витрат за елементами та статтями калькуляції. Склад собівартості за новими Положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку.

Методи обліку витрат у ціноутворенні. Суть методу обліку повних витрат та його недоліки. Метод обліку прямих витрат. Маржинальний дохід.

Методи визначення в ціні прибутку. Нормативний метод. Граничні та розрахункові нормативи рентабельності. Залишковий метод визначення прибутку в ціні.

Формування в ціні товарних податків. Акцизний збір, ставки акцизного збору. Податок на додану вартість і його визначення в ціні.

Посередницько-збутові та торговельні надбавки як самостійні елементи ціни. Їх склад та порядок визначення. Умови застосування торгово-посередницьких знижок.

Змістовий модуль 2. Формування цінової політики підприємства.

Тема 4. Методи ринкового ціноутворення.

Витратні методи ціноутворення. Метод повних витрат. Метод надбавок. Метод беззбитковості та цільового прибутку. Графік беззбитковості. Визначення точки беззбитковості аналітичним шляхом.

Методи, що спираються на попит. Метод балової оцінки. Визначення ціни методом прямих витрат та умови ефективності його застосування.

Методи з орієнтацією на конкуренцію. Метод лідера та сфера його поширення. Питома ціна та параметричні індекси якості. Індиферентна ціна. Особливості визначення цін на продукцію виробничо-технічного призначення. Основні положення визначення ціни методом відносної оцінки технічного рівня продукції.

Метод тендерного ціноутворення та сфери його застосування.

Тема 5. Ціноутворення на зовнішньому ринку.

Особливості формування цін на зовнішньому ринку. Світові ціни та їх характеристика. Біржові котирування. Ціни товарних аукціонів. Ціни торгів. Ціни міжнародних контрактів та способи їх фіксації. Врахування в цінах базисних умов поставок. Правила «Інкотермс-2000».

Особливості встановлення цін на експортно-імпорتنу продукцію. Визначення експортних цін та врахування в їх складі товарних податків. Індикативні ціни.

Формування цін на імпорتنу продукцію. Визначення митної вартості. Встановлення в цінах ввізного мита, митних зборів та акцизного збору. Визначення ціни придбання товару.

Тема 6. Цінова політика підприємства.

Цінова політика підприємства та її основні цілі. Необхідність проведення аналізу умов беззбитковості та його завдання. Визначення мінімальної зміни обсягу реалізації за умови зміни самої ціни. Умови досягнення беззбитковості при зміні ціни та змінних витрат. Вплив на беззбитковий приріст реалізації зміни постійних витрат. Графік досягнення беззбитковості продажу при одночасній зміні ціни та постійних витрат. Визначення беззбиткової зміни ціни продажу в умовах пасивного ціноутворення.

Цінова стратегія підприємства та її види. Стратегія низьких цін та умови її ефективності. Стратегія високих цін та умови її ефективності. Переваги та недоліки стратегії високих цін. Стратегія нейтрального ціноутворення. Особливості формування цінової стратегії на певні асортиментні групи товарів. Визначення співвідношення цін на взаємозамінні товари.

Система цінових знижок. Кількісні цінові знижки. Розробка шкали кількісних кумулятивних знижок. Знижки за швидкість платежу, сезонні, дилерські та інші види знижок.

Тема 7. Державна цінова політика та її вплив на економічні процеси.

Цінова політика держави та її основні цілі. Необхідність державного регулювання цін. Основні форми втручання держави у процес ціноутворення. Пряме

регулювання цін та його методи. Непрямі методи державного регулювання цін. Цілі державного регулювання цін. Регулювання цін на продукцію монопольних утворень. Декларування цін.

Система органів ціноутворення, їхні завдання та функції. Контроль за додержанням дисципліни цін. Система органів контролю за цінами.

Вплив на економіку втручання держави у процеси ціноутворення шляхом введення фіксованих, або граничних цін. Товарний дефіцит та його вплив на ринкові ціни. Вплив на рівноважну ціну акцизного збору та податку на додану вартість. Розподіл податкового тягаря між виробниками та споживачами продукції. Економічні наслідки запровадження ввізного мита в цінах на імпорту продукцію.

4. Структура навчальної дисципліни

Із самого початку вивчення навчальної дисципліни кожен студент має бути ознайомлений як з робочою програмою навчальної дисципліни і формами організації навчання, так і зі структурою, змістом та обсягом кожного з її навчальних модулів, а також з усіма видами контролю та методикою оцінювання сформованих професійних компетентностей.

Вивчення студентом навчальної дисципліни відбувається шляхом послідовного і ґрунтовного опрацювання навчальних модулів. Навчальний модуль – це окремий, відносно самостійний блок дисципліни, який логічно об'єднує кілька навчальних елементів дисципліни за змістом та взаємозв'язками. Тематичний план дисципліни складається з двох змістових модулів.

Змістові модулі та теми	Кількість годин									
	денна форма					заочна форма				
	усього	у тому числі				усього	у тому числі			
		лек	лаб	пр/сем	срс		лек	лаб	пр/сем	срс
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
МОДУЛЬ 1. ЦІНОУТВОРЕННЯ (семестр 7)										
Змістовий модуль 1. Основи ціноутворення.										
Тема 1.						13	1		1	11
Тема 2.						12				12
Тема 3.						14	1		2	11
Разом за ЗМ 1						39	2		3	34
Змістовий модуль 2. Формування цінової політики підприємства.										
Тема 4.						13	1		1	11
Тема 5.						12			1	11
Тема 6.						14	1		1	12
Тема 7.						12				12
Разом за ЗМ 2						51	2		3	46
Індивідуальне завдання: «Основи формування цінової політики підприємства».										
Інд. завдання (ІЗ) Розрахунково-графічне завдання.		-	-	-		18	-	-	-	18
Усього годин						108	4		6	98

5. Теми семінарських занять

Не передбачено.

5. Теми практичних занять

Практичне заняття – це форма навчального процесу, спрямованого на детальний аналіз студентами під керівництвом викладача окремих теоретичних положень навчальної дисципліни та формування вмінь і навичок студентів до їх практичного застосування шляхом виконання практичних завдань та розв'язання управлінських ситуацій. Проведення практичного заняття ґрунтується на попередньо підготовленому методичному матеріалі – тестах (для виявлення рівня засвоєння студентами теоретичних положень) та завданнях різної складності (для оцінки вмінь і навичок студентів до практичного використання програмного матеріалу дисципліни).

У перебігу практичного заняття здійснюється: попередній контроль знань, умінь і навичок студентів; постановка загальної проблеми викладачем та її обговорення за участю студентів, вирішення завдань з їх обговоренням; розв'язування контрольних завдань, їх перевірка та оцінювання.

Зміст завдань та рекомендації по їх виконанню містяться в окремому методичному виданні.

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1	Попит і пропозиція як ціновітвірні чинники		1
2	Визначення складу ціни та формування її елементів		2
3	Аналіз методів ринкового ціноутворення		1
4	Встановлення цін на експортно-імпорту продукцію		1
5	Проведення аналізу умов беззбитковості цінових рішень		1
Разом			6

7. Теми лабораторних занять

Не передбачено.

8. Самостійна робота

Самостійна робота студента (СРС) – це форма організації навчального процесу, за якої заплановані завдання виконуються студентом самостійно під методичним керівництвом викладача.

Мета СРС – засвоєння в повному обсязі навчальної програми та формування у студентів загальних і професійних компетентностей, які відіграють суттєву роль у становленні майбутнього фахівця вищого рівня кваліфікації.

Навчальний час, відведений для самостійної роботи студентів заочної форми навчання, визначається навчальним планом і становить 90,74 % (98 годин) від загального обсягу навчального часу на вивчення дисципліни (108 годин). У

ході самостійної роботи студент має перетворитися на активного учасника навчального процесу, навчитися свідомо ставитися до оволодіння теоретичними і практичними знаннями, вільно орієнтуватися в інформаційному просторі, нести індивідуальну відповідальність за якість власної професійної підготовки. СРС включає: опрацювання лекційного матеріалу; опрацювання та вивчення рекомендованої літератури, основних термінів та понять за темами дисципліни; підготовку до практичних занять; поглиблене опрацювання окремих лекційних тем або питань; виконання індивідуального завдання за вивченою темою; написання есе за заданою проблематикою; пошук (підбір) та огляд літературних джерел за заданою проблематикою дисципліни; аналітичний розгляд наукової публікації; контрольну перевірку студентами особистих знань за запитаннями для самодіагностики; підготовку до контрольних робіт та інших форм поточного контролю; підготовку до модульного контролю; систематизацію вивченого матеріалу з метою підготовки до семестрового заліку.

Необхідним елементом успішного засвоєння матеріалу навчальної дисципліни є самостійна робота студентів з вітчизняною та закордонною спеціальною економічною літературою, нормативними актами з питань державного регулювання цін, статистичними матеріалами.

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1	Теоретичні засади ціноутворення.		11
2	Види та функції цін.		12
3	Склад ціни та формування її елементів.		11
4	Методи ринкового ціноутворення.		11
5	Ціноутворення на зовнішньому ринку.		11
6	Цінова політика підприємства.		12
7	Державна цінова політика та її вплив на економічні процеси.		12
	Розрахунково-графічне завдання		18
Разом			98

9. Індивідуальні завдання (ІЗ)

Розрахунково-графічне завдання «Основи формування цінової політики підприємства» – 18 годин.

Індивідуальне завдання (ІЗ) є видом позааудиторної самостійної роботи студента та виконується у процесі вивчення програмного матеріалу навчальної дисципліни і завершується разом зі складанням підсумкового заліку з даної навчальної дисципліни. Виконання ІЗ є одним із важливих засобів підвищення якості підготовки майбутніх фахівців, які здатні застосовувати на практиці теоретичні знання, вміння та навички з даної навчальної дисципліни.

Підготовка ІЗ передбачає систематизацію, закріплення, розширення теоретичних і практичних знань із дисципліни та застосування їх у процесі розв'язання конкретних економічних ситуацій.

Індивідуальне завдання (ІЗ) виконується самостійно при консультуванні з викладачем протягом вивчення дисципліни у відповідності з графіком навчального процесу.

Розрахунково-графічне завдання складається з титульного аркуша, змісту, повного розкриття однієї теоретичної теми, розв'язання чотирьох задач, списку використаної літератури. Завдання на РГЗ за 10 варіантами. Обсяг теоретичної частини – 10-12 сторінок друкованого тексту.

Підготовка якісного ІЗ є обов'язковою умовою отримання студентом позитивної підсумкової оцінки з навчальної дисципліни.

10. Методи навчання

У процесі навчання студенти отримують необхідні знання під час проведення аудиторних занять: лекційних та практичних. При цьому використовуються наступні методи навчання: словесні, наочні, практичні, репродуктивні (пояснювально-ілюстративні). Виконання вправ. Конспектування лекцій. Самостійна робота.

11. Методи контролю

Система оцінювання сформованих компетентностей у студентів враховує види занять, які згідно з програмою навчальної дисципліни передбачають лекційні, практичні заняття, а також виконання самостійної роботи. Оцінювання сформованих компетентностей у студентів здійснюється за накопичувальною 100-бальною системою:

Поточний контроль, що здійснюється протягом семестру під час проведення лекційних, практичних занять. Поточний контроль з даної навчальної дисципліни проводиться в таких формах:

- активна робота на лекційних заняттях;
- активна участь у виконанні практичних завдань;
- захист індивідуального завдання (РГЗ);
- експрес-опитування;
- проведення поточного тестування.

Підсумковий/семестровий контроль, що проводиться у формі семестрового заліку, відповідно до графіку навчального процесу.

12. Розподіл балів, які отримують студенти

Залік

Поточна і семестрова атестація та самостійна робота							Сума	
Змістовий модуль 1			Змістовий модуль ...					ІЗ (РГЗ)
T1*	T2	T3	T4	T5	T6	T7		
30%			40%				30%	100%
70%								

T1, T2 ... T12 – теми змістових модулів.

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою		Оцінка за шкалою ЄКТС
	для екзамену, курсового проекту (роботи), практики, диф. заліку	для заліку	
90-100	відмінно	зараховано	A
82-89	добре		B
74-81			C
64-73	задовільно		D
60-63			E
35-59	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання	FX
1-34	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	F

13. Методичне забезпечення

1. Ціноутворення: Конспект лекцій і методичні вказівки до проведення практичних занять з дисципліни (для студентів 4 курсу заочної форми навчання освітньо-кваліфікаційного рівня бакалавр, напрямів підготовки 6.030504 – «Економіка підприємства», 6.030509 – «Облік і аудит», 6.030601 – «Менеджмент» і слухачів другої вищої освіти) / Гелеверя Є.М., Жовтяк Г.А.; Харк. нац. акад. міськ. госп-ва. – Х.: ХНАМГ, 2009. – 101 с.
2. Методичні вказівки до виконання розрахунково-графічного завдання з дисципліни «Ціноутворення» (для студентів 4 курсу заочної форми навчання освітньо-кваліфікаційного рівня бакалавр, напряму підготовки 6.030601 – «Менеджмент») / Харк. нац. акад. міськ. госп-ва; уклад.: Г. А. Жовтяк. – Х.: ХНАМГ, 2012. – 24 с.
3. Методичні вказівки для самостійного вивчення дисципліни «Ціноутворення» (для студентів спеціальностей 6.050100 «Економіка підприємства», «Облік і аудит», 6.050200 «Менеджмент організацій» факультету післядипломної освіти та заочного навчання). Укл.: Гелеверя Є.М., Жовтяк Г.А. – Харків: ХНАМГ, 2008. – 30 с.

14. Рекомендована література

Базова

1. Мазур О. Є. Ринкове ціноутворення : навч. посібник / О. Є. Мазур. – К.: Центр учбової літератури, 2012. - 480 с.
2. Ціноутворення та управління ціновою політикою: підручник / Л. І. Антошкіна, Н. П. Скригун, Л. Г. Цимбалюк. – Донецьк: Юго-Восток, 2011. – 321 с.
3. Ціноутворення: підручник / С. М. Дайновська. – К.: КНТЕУ, 2009. – 319 с.
4. Шкварчук Л. О. Ціни і ціноутворення: Навч. посібник – К.: Кондор, 2008.

Допоміжна

1. Верхоглядова Н. І., Ільїна С. Б., Іванникова Н. А., Слабко Я. Я., Лисенко Ю. В. Основи ціноутворення: Навч. посібник. – К.: Кондор, 2007. — 252 с.
2. Герасименко В. В. Ценовая политика фирмы. — М.: ЭКСМО, 2007.
3. Дугіна С. І. Маркетингова цінова політика : навч. посібн. / С. І. Дугіна. – К. : КНЕУ, 2005. – 393 с.
4. Литвиненко Я. В. Сучасна політика ціноутворення : навч. посібн. для студ. вищих навч. закл. / Я. В. Литвиненко. – 2-ге вид. – К. : МАУП, 2003. – 240 с.
5. Тормоса Ю. Г. Ціни та цінова політика: Навч.-метод. посібник. – К.: КНЕУ, 2006.
6. Шуляк П. Н. Ценообразование: Уч.-практ. пособие. – М.: Изд. Дом “Дашков и К”, 2008.

15. Інформаційні ресурси

1. Державна служба статистики України: Офіційний сайт [Електронний ресурс] / Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>
2. Дистанційний курс «Ціноутворення» (для студентів освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр» спеціальності 6.030504 – Економіка підприємства) / Автор: Г. А. Жовтяк // Режим доступу – <http://cdo.kname.edu.ua/course/view.php?id=254>
3. Міністерство регіонального розвитку, будівництва і житлово-комунального господарства: Офіційний сайт [Електронний ресурс] / Режим доступу : <http://minregion.gov.ua/>
4. Сервер Верховної Ради України : Законодавство України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/>
5. Цифровий репозиторій ХНУМГ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://eprints.kname.edu.ua>